

VAI TRÒ CỦA NHÂN DÂN TRONG NỀN TẢNG TƯ TƯỞNG CỦA ĐẢNG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

VƯƠNG HƯỜNG *

Tóm tắt: Trong suốt quá trình xây dựng và phát triển, Đảng ta luôn đặc biệt coi trọng xây dựng và giữ gìn mối quan hệ với nhân dân. Đảng ra đời và phát triển không vì mục đích tự thân, mà vì mục đích đấu tranh giành độc lập cho dân tộc, tự do, hạnh phúc cho nhân dân. Làm sâu sắc hơn nữa mối quan hệ mật thiết giữa Đảng với nhân dân, dựa vào nhân dân để xây dựng Đảng là nhiệm vụ thiết thực góp phần xây dựng, chỉnh đốn Đảng trong sạch, vững mạnh, nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng trong tình hình mới. Bài viết thể hiện sự đánh giá vai trò của nhân dân trong lịch sử và khái quát quan điểm, chủ trương lấy dân làm gốc của chính quyền nhà nước ta trong lịch sử và quan điểm của Đảng ta hiện nay.

Từ khóa: nhân dân; Đảng Cộng sản Việt Nam, tư tưởng lấy dân làm gốc

Abstract: Throughout the process of construction and development, our Party has always pay special attention to build and maintain relationships with the people. The Party was born and developed not for its own sake, but for the purpose of fighting for national independence, freedom and happiness for the people. Deepening the close relationship between the Party and the people, relying on the people to build the Party is a practical task contributing to build and rectify a clean and strong Party, improving the Party's leadership capacity in the new situation. The article shows an assessment of the role of the people in history and summarizes the people-centered ideology of our state government in history and the viewpoint of our Party today.

Keywords: The people, The Communist Party of Vietnam, people-centered ideology

Đề dẫn

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Đảng ta... ở trong xã hội mà ra”¹, “... là Đảng của giai cấp công nhân và nhân dân lao động, cho nên nó phải là Đảng của dân tộc Việt Nam”². Hai chữ “Đảng ta” đã nói lên sự gần gũi, thân tình; sự tín nhiệm, tin yêu mà nhân dân dành cho Đảng. Đảng trực tiếp lãnh đạo quần chúng từ đấu tranh giành độc lập kiên cường đến công cuộc

đổi mới đất nước xây dựng chủ nghĩa xã hội, Đảng luôn đồng hành cùng nhân dân trên bước đường đi tới vinh quang.

Đảng lãnh đạo nhân dân, do đó Đảng phải thực sự thuyết phục, thu phục và cảm hóa được quần chúng. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng khẳng định: “Đảng Cộng sản Việt Nam là đội

* PGS.TS., Viện Nghiên cứu Hán Nôm

tiên phong của giai cấp công nhân, đồng thời là đội tiên phong của nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam”³. Đây là sự khẳng định bản chất giai cấp công nhân của Đảng, làm rõ hơn mối quan hệ giữa Đảng với giai cấp và dân tộc theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Cụ thể hóa bằng những đường lối chủ trương chính sách đúng đắn đi vào thực tiễn đời sống nhân dân và phải đem lại lợi ích chính đáng thiết thực cho người dân. Từ xưa Nguyễn Trãi đã nói trong bài thơ *Quan hải* 關海 (Then cài biển) “Thuyền bị lật mới tin câu nói ‘dân như nước’/ 覆舟始信民猶水”⁴. Câu nói này nhằm khẳng định sức mạnh của nhân dân trong việc quy tụ và gây dựng lòng tin của nhân dân.

1. Một số bài học trong “lấy dân làm gốc” của nhà nước quân chủ

Quan điểm “lấy dân làm gốc” được cha ông ta chỉ ra và vận dụng đã đem lại hiệu quả. Lý Thường Kiệt cho rằng: “Làm việc cốt tránh phiền dân. Sai khiến dân, cốt khuyên nhủ dân vui theo... Đem bụng khoan thư cứu dân, lấy lòng nhân ái yêu dân... Lấy no đủ làm nguyện vọng của dân, coi việc cày cuốc làm gốc của nước...”⁵. Chính vì thế nhà Lý đã thành công trong cuộc kháng chiến và trong việc trị nước. “Lấy dân làm gốc” là kim chỉ nam xuyên suốt trong lịch sử dựng nước và giữ nước. Hiểu dân, vì dân và tập hợp, đoàn kết được toàn dân sẽ tạo nên nguồn sức mạnh to lớn. Nguyễn Trãi đã đúc kết: “Việc nhân nghĩa cốt ở an dân”⁶. Chính nghĩa mà ông nói tới chính là nền cai trị đất nước của các đấng minh quân cốt ở nhiệm vụ làm dân được an vui, yên

ổn. Nhờ có quan điểm rõ ràng như vậy nên cả quân và dân Đại Việt đã làm lên lịch sử - đánh thắng giặc ngoại xâm, chống lại sự áp bức, bóc lột tàn bạo của giặc Ngô giành độc lập dân tộc, hướng tới xây dựng đất phồn vinh, nhân dân no ấm. Năm 1300, vua Trần Anh Tông đã hỏi Trần Quốc Tuấn rằng: “Nếu có điều chẳng may, mà giặc phương Bắc lại sang xâm lược thì kế sách như thế nào?”. Trần Quốc Tuấn trả lời nhà vua: “Khoan thư sức dân để làm kế sâu rễ bền gốc, đó là thượng sách giữ nước vậy”⁷. Làm cho sức dân khoan thư tức làm cho nhân dân được nghỉ ngơi, thư thái, no đủ, nghĩa là làm cho nhân dân bớt khổ, sống yên vui là gốc rễ lâu bền và là kế sách giữ nước tốt nhất.

Nguyễn Bình Khiêm chủ trương thực hiện đường lối chính trị “vương đạo”, gắn bó chặt chẽ với nhân dân. Ông cho rằng: “Xưa nay nước phải lấy dân làm gốc, nên biết rằng muốn giữ được nước, cốt phải được lòng dân”⁸. Vì thế bậc minh quân phải có bố đốc để soi đường đến với nhân dân, từ cuộc sống của nhân dân mà luận ra kế sách lâu dài “Nếu nhà vua có bố đốc sáng thì nên soi đến dân ở nơi nhà nát, xóm nghèo”⁹.

Việc coi trọng nhân dân, lấy nhân dân làm gốc, làm động lực phát triển của đất nước đã từng được các danh thần và các bậc vua sáng chỉ ra. Những triều đại thịnh vượng là những triều đại đã hiểu và vận dụng tốt, huy động được sức mạnh của quần chúng nhân dân. Vậy, đối với quan điểm của chủ nghĩa Mác và Đảng ta, vấn đề này được nhận định như thế nào?

2. “Lấy dân làm gốc” trong quan điểm và chủ trương của Đảng ta

Thực tế đã chứng minh, luôn đặt quyền lợi của nhân dân lên trên hết, đấu tranh cho quyền sống, quyền mưu cầu hạnh phúc của người dân mà Hồ Chí Minh đã được người dân tuyệt đối tin tưởng, vượt qua bao khó khăn để đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác cả trong kháng chiến lẫn xây dựng đất nước.

Ở nước ta, Đảng với tư cách là một tổ chức chính trị - xã hội nắm quyền lãnh đạo, quyết định mọi vấn đề của quốc gia, dân tộc. Đảng trực tiếp định ra đường lối, chủ trương, phương hướng phát triển đất nước. Đảng có trách nhiệm thực hiện thắng lợi mục tiêu lý tưởng làm cho “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”. Bằng tư tưởng lấy “dân làm gốc”, “dựa vào dân” (Đại hội XI của Đảng) đến quan điểm “dân là gốc” (Đại hội XIII) đã chỉ ra rằng dân là gốc rễ, nền tảng của mọi vấn đề. Mọi hoạt động của Đảng đều nhằm phụng sự tổ quốc, phục vụ nhân dân, làm sao để nhân dân ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học tập và có điều kiện được phát triển toàn diện.

Báo cáo chính trị tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng nhấn mạnh: “Với một đảng cách mạng chân chính, trong sạch, vững mạnh, có đủ bản lĩnh, trí tuệ, kinh nghiệm, uy tín lãnh đạo như Đảng ta, được nhân dân hết lòng tin yêu, ủng hộ, chúng ta sẽ có một sức mạnh to lớn, vượt qua mọi khó khăn, thách thức, không thể lực nào ngăn cản nổi dân tộc ta đi lên, lập nên những kỳ tích mới trong sự nghiệp xây dựng và phát triển đất

nước”¹⁰. Nhân dân mất lòng tin vào Đảng thì mọi đường lối chủ trương và cả những quyết sách của Đảng dù cho có hay đến mấy thì cũng chỉ là sự hô hào suông. Lòng tin của nhân dân chính là nguồn sức mạnh to lớn nhất để Đảng phát huy vai trò lãnh đạo của mình. Không chỉ trong kháng chiến, mà cả trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, Đảng hoạch định chủ trương, đề ra đường lối, xây dựng nghị quyết qua mỗi kỳ Đại hội, cốt là để thực hiện quyền lãnh đạo của mình, xây dựng một đất nước phồn vinh thịnh vượng, vượt qua đói nghèo, cải thiện đời sống của nhân dân bảo đảm ngày càng ấm no hạnh phúc, từng bước vươn mình để khẳng định vị thế và tầm vóc của đất nước con người Việt Nam. Như lời khẳng định của cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đánh giá về thành công của công cuộc đổi mới đất nước: “Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay”¹¹. Những thành công mà Đảng, Nhà nước đã đạt được, ấy là nhờ vào phần lớn ở sự đồng tình nhất trí, ủng hộ và quyết tâm cao của nhân dân. Mọi đường lối chủ trương của Đảng, Nhà nước được triển khai đồng bộ, thực sự đi vào hiệu quả từ trung ương đến địa phương.

Thời gian gần đây, công cuộc phòng chống tham nhũng được Đảng và Nhà nước ta đặc biệt coi trọng. Theo số liệu thống kê báo cáo kết quả của công tác phòng chống tham nhũng từ khi Hội nghị Trung ương 5 khóa XI (tháng 2/2013) của Đảng, cấp ủy, ủy ban kiểm tra các cấp đã thi hành kỷ luật hơn 2.700 tổ chức đảng, gần 168.000 đảng viên, trong đó có hơn

7.390 đảng viên bị kỷ luật do tham nhũng. Công tác thu hồi tài sản tham nhũng có chuyển biến tích cực, cơ quan thi hành án dân sự các cấp đã thu hồi 61.000 tỷ đồng, đạt 34,7%; trong khi năm 2013, tỷ lệ này chỉ đạt dưới 10%. Riêng các vụ án thuộc diện Ban Chỉ đạo theo dõi, chỉ đạo đã thu hồi được gần 50.000 tỷ đồng, đạt 41,3%¹².

Tuy nhiên, thực trạng giảm sút lòng tin của nhân dân hiện nay đang được đặt ra, đây là vấn đề nan giải, là điều mà Đảng và Nhà nước ta luôn trăn trở. Ở một bộ phận đầu đó trong quần chúng vẫn luôn hoài nghi, thiếu tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng. Việc củng cố và tăng cường lòng dân là tất yếu, điều đó đồng thời với việc đấu tranh không ngừng nghỉ, không khoan nhượng với cái sai, cái xấu đang từng ngày tồn tại và “lên lời” trong Đảng ta. Phải nhìn nhận khách quan rằng đất nước ta đang trong thời kỳ quá độ đi lên xây dựng chủ nghĩa xã hội, đó là quá trình lâu dài và phức tạp, nhiều yêu cầu và đòi hỏi cao về việc “xây” và “chống”. Xây là cơ bản, thế nhưng chống lại là quan trọng và quyết định. Một xã hội quá độ luôn tồn tại những mâu thuẫn đan xen giữa cái xấu, cái sai trái lạc hậu - là những tàn dư của xã hội cũ với những cái mới, cái tốt đẹp tiên bộ của xã hội xã hội chủ nghĩa mà nhân dân Việt Nam đang phấn đấu ra sức xây dựng. Tất yếu xây dựng cơ sở vật chất - kỹ thuật cho chủ nghĩa xã hội đặt ra “bài toán lớn” cho những người làm sự nghiệp cách mạng. Từ Đại hội VI, Đảng ta đã xác định nền kinh tế Việt Nam là nền kinh tế thị trường định hướng xã

hội chủ nghĩa, phải chăng những mặt trái của cơ chế thị trường là “viên đạn bọc đường” đối với những chiến sĩ cộng sản thiếu kiên trung.

“Cán bộ là cái gốc của công việc” và cán bộ có tốt thì công việc mới thành công. Do đó, cán bộ, đảng viên của Đảng chính là lời giải cho bài toán về xây dựng chủ nghĩa và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay, như lời của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Muốn xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội thì cần phải có con người xã hội chủ nghĩa”¹³. Con người là nhân tố quyết định mọi thành bại của sự nghiệp cách mạng. Cán bộ, đảng viên của Đảng phải được lòng dân thì mới đủ sức hoàn thành nhiệm vụ, quần chúng mới tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng mà ra sức quyết tâm thực hiện thắng lợi mọi đường lối, nghị quyết của Đảng, mới thực hiện được mục tiêu lý tưởng cao cả của Đảng, là “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

3. Để dân tin, Đảng phải là “điểm tựa”

Thủ tướng Phạm Minh Chính, trong chương trình *Điểm tựa Việt Nam* đã khẳng định: “Đảng không có mục tiêu nào khác ngoài mục tiêu mang lại độc lập, tự do cho dân tộc và cuộc sống ấm no, hạnh phúc cho nhân dân”¹⁴. Điều mà kỳ Đại hội nào Đảng ta cũng bàn đến, nhắc rất nhiều, đường lối chủ trương đề ra là rất hay, rất sát, rất hợp lý. Nhưng vấn đề đặt ra lại ở khâu tổ chức và thực hiện. Giải pháp nào tối ưu nhất thì phải đi vào thực tiễn thì mới kiểm chứng được. Từ những thành công đã và đang đạt được, những việc còn tồn đọng trong thời gian qua,

Đảng ta cần đẩy mạnh nghiên cứu, bổ sung phát triển lý luận và thường xuyên tổng kết thực tiễn về công tác củng cố, xây dựng thể trận lòng dân vững chắc. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng căn dặn: “Cán bộ, đảng viên phải nâng cao tinh thần phụ trách trước Đảng và trước quần chúng, hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. Phải kính yêu nhân dân. Phải tôn trọng thật sự quyền làm chủ của nhân dân. Tuyệt đối không được lên mặt “quan cách mạng”, ra lệnh, ra oai... phải khiêm tốn, gần gũi quần chúng, không được kiêu ngạo”¹⁵. Cán bộ, đảng viên là người trực tiếp tiếp xúc với nhân dân, người giải quyết mối quan hệ với quần chúng; nhân dân nhìn vào cán bộ, đảng viên mà đánh giá bản chất của Đảng. Do đó, làm sao để cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư. Làm sao để giữ vững lời thề danh dự với Tổ quốc, tận trung với Đảng, tận hiếu với dân. Đòi hỏi ở mỗi người cán bộ, đảng viên phải có phẩm chất đạo đức tốt, có năng lực công tác lãnh đạo, chỉ đạo tốt. Cán bộ của Đảng phải có uy tín và được sự tín nhiệm lớn trong quần chúng, một lòng một dạ vì nước vì dân mà phụng sự, mà cống hiến, không màng ham muốn vật chất, để ngày càng thắt chặt hơn nữa mối nghĩa tình sâu nặng giữa Đảng với nhân dân.

Chủ tịch Hồ Chí Minh rất nhiều lần căn dặn, người có đạo đức thì dễ tiếp thu chân lý hơn vì sẽ vô tư và khách quan, biết trọng lẽ phải, đạo lý và sự thật. Trong đời sống xã hội và trong hoạt động của con người, ở lĩnh vực nào, ở đâu và lúc nào, đạo đức càng quan trọng và cần thiết hơn trong mối quan hệ với dân trong công tác dân vận của Đảng. Trung thực thì sẽ

thuyết phục được dân, tận tụy với dân thì sẽ được dân yêu mến, tin cậy.

Đến Đại hội VII (1991), bài học kinh nghiệm “lấy dân làm gốc” được khẳng định trong bài học kinh nghiệm thứ hai của *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội*. Cương lĩnh khẳng định: “Sự nghiệp cách mạng là của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân. Chính nhân dân là người làm nên thắng lợi lịch sử. Toàn bộ hoạt động của Đảng phải xuất phát từ lợi ích và nguyện vọng chân chính của nhân dân. Sức mạnh của Đảng là ở sự gắn bó mật thiết với nhân dân. Quan liêu mệnh lệnh, xa rời nhân dân sẽ đưa đến những tổn thất không lường được đối với vận mệnh của đất nước”¹⁶.

Trên mặt trận “không tiếng súng” này, Đảng ta vẫn ngày đêm miệt mài, từng ngày từng giờ đấu tranh không khoan nhượng để vạch trần, xử lý những kẻ vi phạm, cố tình xem thường tổ chức, là hiện thân của “chủ nghĩa cá nhân” đang mang danh Đảng, rồi chống phá Đảng, Nhà nước, chế độ xã hội chủ nghĩa mà nhân dân ta đang xây dựng, là những thành quả phải đổi bằng mồ hôi, xương máu mới có được.

Có phải vì lợi ích vật chất mà đã che mờ, làm phai nhạt lý tưởng cách mạng, lý tưởng chiến đấu của những cán bộ, đảng viên đã từng nguyện phấn đấu hết lòng vì Đảng vì dân? “Họ” coi khinh dân thường, xa rời quần chúng, trở thành những con người vô cảm, sống xa hoa trên lưng những người dân nghèo? Do đó, Đảng phải kiên quyết làm đến cùng, khó khăn mấy cũng phải làm cho bằng được, phải mạnh tay xử lý vi phạm, làm gương cho

người khác thấy đó mà biết ăn năn sám hối, tự mình biết điều chỉnh hành vi, việc làm. Đặc biệt, Đảng bảo đảm tốt cơ chế bảo vệ những cán bộ, đảng viên tốt, gương mẫu, bảo vệ cán bộ, đảng viên “dám nghĩ, dám nói, dám làm và dám chịu trách nhiệm”, “dám nhìn thẳng vào sự thật và nói rõ sự thật”.

Coi trọng và thường xuyên tuyên truyền giác ngộ, khơi dậy lòng yêu nước, tinh thần cách mạng của nhân dân. Đây là vấn đề mấu chốt để phát động các phong trào hành động cách mạng của nhân dân trong phát triển kinh tế, cải thiện đời sống nhân dân, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân, giữ vững an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội trên từng địa bàn. Đặc biệt, tuyên truyền và giáo dục nâng cao nhận thức các tầng lớp nhân dân về bản chất, âm mưu thâm độc của kẻ thù, đề cao cảnh giác, tin tưởng tuyệt đối vào sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội mà Đảng, Bác Hồ và nhân dân ta đã lựa chọn. Đồng thời, tăng cường vận động, khích lệ nhân dân về niềm tự hào, tự tôn dân tộc, đồng tâm hiệp lực cùng cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, đoàn viên, hội viên các đoàn thể trong địa phương vượt qua mọi khó khăn, thử thách, xây dựng quê hương ngày càng giàu đẹp.

Nhân dân là cội nguồn sức mạnh của Đảng, mối quan hệ giữa Đảng với nhân dân như “máu thịt”, “cá với nước” kẻ thù luôn lợi dụng những tin thất thiệt, phản động, để phát tán, “đầu độc” quần chúng, làm mất lòng tin ở Đảng. Chúng ra sức lôi kéo làm những trò bịp bợm để giành giật

nhân dân từ Đảng, chia rẽ Đảng với nhân dân, làm suy yếu Đảng để rồi tiến tới là suy yếu sự lãnh đạo của Đảng. Do đó, quần chúng nhân dân phải là những người sáng suốt, biết nhận diện kẻ thù, phân biệt rõ đúng sai, biết lên án tố cáo những kẻ chống phá Đảng, Nhà nước và chế độ. Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhiều lần khẳng định rất rõ vai trò to lớn của nhân dân trong sự nghiệp cách mạng. “Lòng dân” là niềm tin của người dân đối với chế độ chính trị đương thời. Đây là yếu tố quan trọng có tính quyết định sức mạnh của một quốc gia nói chung. Bài học xây dựng “thề trận lòng dân”, Đảng phải luôn ra sức củng cố, giữ gìn và phát huy mạnh mẽ sức mạnh của nhân dân, phục vụ đắc lực cho công cuộc đổi mới đất nước. Theo Hồ Chí Minh, để hoàn thành được sứ mệnh lịch sử của mình, Đảng nhất thiết phải liên hệ chặt chẽ với quần chúng: “Giữ chặt mối liên hệ với dân chúng và luôn lắng tai nghe ý kiến của dân chúng, đó là nền tảng lực lượng của Đảng và nhờ đó mà Đảng thắng lợi”¹⁷.

Trong bài phát biểu tại Hội nghị của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tiếp tục khẳng định: “Đảng và Nhà nước đề ra đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật tạo nền tảng chính trị, pháp lý, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền làm chủ của nhân dân; khẳng định “vai trò chủ thể, vị trí trung tâm” của nhân dân trong toàn bộ quá trình xây dựng, phát triển và bảo vệ Tổ quốc”¹⁸. Cố Tổng Bí thư đã từng nhấn mạnh: “Cái gì quần chúng nhân dân hoan nghênh, ủng hộ thì phải quyết tâm làm và làm cho bằng được; ngược lại, cái gì nhân dân không đồng tình, thậm chí căm ghét, phản

đối thì chúng ta cương quyết ngăn ngừa, uốn nắn và xử lý nghiêm các sai phạm”¹⁹. Hay “Cần khẳng định, ta làm hợp lòng dân thì dân tin và chế độ ta còn, Đảng ta còn. Ngược lại, nếu làm cái gì trái lòng dân, để mất niềm tin là mất tất cả”²⁰.

Trong cuộc sống hiện nay, Nhà nước ta luôn có chính sách quan tâm chăm lo đời sống vật chất và tinh thần của người dân, đặc biệt là ở các vùng kinh tế khó khăn. Mọi công dân đều được hưởng thụ cuộc sống đầy đủ, no ấm và hạnh phúc, được học hành và tự do phát triển. Đảng và Nhà nước cần chăm lo đến dân, phục vụ nhân dân và đảm bảo lợi ích lâu dài giữa quốc gia và dân tộc. Để làm được những điều đó, phải đòi hỏi mỗi Đảng viên chúng ta phải nêu cao trách nhiệm bản thân, nêu cao trách nhiệm nêu gương.

4. Lời kết

Như vậy, bài học “lấy dân làm gốc” trong lịch sử dân tộc, được Chủ tịch Hồ Chí Minh kế thừa, phát triển, trải qua các kỳ đại hội Đảng tiếp tục khẳng định vai trò, sức mạnh to lớn của nhân dân; nhân dân là nền tảng, chỗ dựa vững chắc của hệ thống chính trị, là lực lượng rộng lớn trong mọi phong trào cách mạng. Đặc biệt Đại hội XIII của Đảng đặt nhân dân là gốc, ở vị trí trung tâm, là chủ thể trong chiến lược phát triển đất nước.

Bác Hồ đã chỉ rõ: “Nói về mỗi người chúng ta, nếu hết lòng, hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, thế là thiện. Nếu chỉ lo cho lợi ích riêng của mình, không lo đến lợi ích chung của nước nhà, của dân tộc, thế là ác”²¹. Vì vậy, Người đòi hỏi ở mỗi cán bộ, đảng viên phải nêu

gương sáng cho quần chúng noi theo: “Phải đoàn kết nhất trí, giữ vững đạo đức cần, kiệm, liêm, chính; kiên quyết chống quan liêu, tham ô, lãng phí; hết lòng hết dạ phục vụ nhân dân; chấp hành nghiêm chỉnh chính sách của Chính phủ và pháp luật của Nhà nước”²²./.

V.H

Chú thích và tài liệu tham khảo

1. *Hồ Chí Minh, toàn tập* (2011), NXB. Chính trị Quốc gia - Sự thật, tập 12, tr.400.

2. *Hồ Chí Minh, toàn tập* (1995), NXB. Chính trị Quốc gia - Sự thật, tập 6, tr.175.

3. Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI Đảng Cộng sản Việt Nam, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xi/ngghi-quyet-dai-hoi-dai-bieu-toan-quoc-lan-thu-xi-dang-cong-san-viet-nam,24/9/2015>.

4. *Nguyễn Trãi toàn tập tân biên*, tập 1, NXB. Văn học - Trung tâm Nghiên cứu Quốc học, Hà Nội, 2001, tr.84. Nhân đây xin trao đổi thêm về chữ *quan hải* 關海. Về chữ *Quan* trước đây các nhà khoa học từng dịch là *Đóng cửa biển* (tiêu biểu có Đào Duy Anh trong *Nguyễn Trãi toàn tập*, NXB Khoa học xã hội, 1976. Bản do Trung tâm Nghiên cứu Quốc học cũng dùng chữ *Quan hải* là *Đóng cửa biển*). Xét riêng chữ *Quan* 關 có nhiều nghĩa, trong đó có: (1): đóng, như: môn tuy thiết nhi thường quan 門雖設而常關 -tuy có làm cửa đấy nhưng vẫn đóng luôn. (2): cái dải cửa, dùng một cái trục gỗ cài ngang cửa lại gọi là *quan*, cho nên then chốt trên cửa gọi là *quan kiện* 關鍵 -nói rộng ra thì các máy móc trong các đồ đều gọi là *cơ quan* 機關. Phàm các cái thiết yếu của sự vật gì hay chỗ tổng cục phân phát đi đều gọi là *quan kiện*, hay *cơ quan* như ta nói cơ quan truyền bá, cơ quan phát hành v.v...

Đọc trong nội dung bài thơ cũng như tìm hiểu lịch sử ra đời bài thơ, tôi cho rằng nên hiểu chữ *Quan* theo nghĩa thứ 2, tức là cái then, cái dõ cửa và dịch là *Then cài biển* với ý: Biển là cái then chốt, cái cài cửa của đất nước.

5. Quang Đạm (1997), *Nho giáo xưa và nay*, NXB. Văn hóa Thông tin, Hà Nội, tr.234.

6. Nguyễn Trãi, *Bình Ngô đại cáo*, <https://www.thivien.net>, truy cập ngày 25/11/2023.

7. Ngô Sĩ Liên, *Đại Việt sử ký toàn thư*, bản dịch (1972), tập 2, NXB. Khoa học xã hội, tr.89.

8. Nguyễn Tài Thư (chủ biên, 1993), *Lịch sử tư tưởng Việt Nam*, tập 1, NXB. Khoa học xã hội, tr.359.

9. Nguyễn Tài Thư (chủ biên, 1993), *Lịch sử tư tưởng Việt Nam*, sđd, tr.359.

10. Báo cáo của Ban chấp hành trung ương đảng khóa XII về các văn kiện trình đại hội XIII của Đảng do đ/c Nguyễn Phú Trọng, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước, Trưởng tiểu ban văn kiện trình bày ngày 26/02/2021. Dẫn theo <https://daihoi13.dangcongsan.vn/tin-moi/>

11. Nguyễn Phú Trọng (2021), Phát biểu tại phiên khai mạc Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII của Đảng sáng ngày 26/1/2021.

12. Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, *10 năm phòng, chống tham nhũng: Quyết liệt, đột phá, đạt nhiều kết quả toàn diện*, [https://dangcongsan.vn/tieu-diem/10-nam-phong-chong-tham-nhung-quyet-liet-dot-pha-dat-](https://dangcongsan.vn/tieu-diem/10-nam-phong-chong-tham-nhung-quyet-liet-dot-pha-dat-nhieu-ket-qua-toan-dien)

[nhieu-ket-qua-toan-dien-614124.html](https://dangcongsan.vn/tieu-diem/10-nam-phong-chong-tham-nhung-quyet-liet-dot-pha-dat-nhieu-ket-qua-toan-dien-614124.html), cập nhật 30/06/2022.

13. Lời của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong bài nói chuyện với sinh viên đại học ngày 26-6-1959.

14. Thủ tướng Phạm Minh Chính, Phát biểu tại chương trình truyền hình trực tiếp "Điểm tựa Việt Nam" do Đài Truyền hình Việt Nam thực hiện ngày 15/9/2024.

15. *Hồ Chí Minh, toàn tập* (1995), sđd, tập 5, tr.286.

16. Đảng Cộng sản Việt Nam (1991), *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội*, NXB. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr.5.

17. *Hồ Chí Minh, toàn tập* (2011), NXB. CTQG - Sự thật, tập 5, tr.326.

18. Nguyễn Phú Trọng: “Phát huy truyền thống đại đoàn kết, huy động sức mạnh của toàn dân tộc, nỗ lực phấn đấu thực hiện thắng lợi toàn diện Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng”, *Tạp chí Cộng sản*, số 973, tháng 9/2021, tr.2.

19. Nguyễn Phú Trọng (2019), *Quyết tâm ngăn chặn và đẩy lùi tham nhũng*, NXB. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, tr.116-117.

20. Nguyễn Phú Trọng (2019), *Quyết tâm ngăn chặn và đẩy lùi tham nhũng*, bđd, tr.80.

21. *Hồ Chí Minh, toàn tập* (2011), sđd, tập 10, tr.454.

22. *Hồ Chí Minh, toàn tập* (2011), sđd, tập 10, tr.IX.